

Jaarverslag

2017

**bureau
europa**

Jaarverslag

**Platform
voor
architectuur
& design**

2017

Jaarverslag

2017

Timmerfabriek
Boschstraat 9
6211 AS Maastricht

www.bureau-europa.nl

Bureau Europa, platform voor architectuur en design, verbindt als kennis- en presentatie-instelling en als project- en netwerkorganisatie het domein van de ontworpen omgeving naar een algemeen cultureel geïnteresseerd publiek. Zonder daarbij de specifieke thema's relevant binnen de genoemde disciplines zoals daar zijn de relatie nieuwe technologie en ambacht, de omgevingswet of een productieve omgang met erfgoed, te veronachtzamen. Bureau Europa toont mondiale en euregionale ruimtelijke en stedenbouwkundige relevante ontwikkelingen in samenhang en laat zien wat de rol van ontwerp in de samenleving is en/of kan zijn.

Voor u ligt het overzicht van alle activiteiten die in 2017 bij Bureau Europa, platform voor architectuur en design plaats hebben gevonden.

Dit jaaroverzicht 2017 geeft per onderwerp en chronologisch onze activiteiten weer.

Inhoudsopgave

- 4 Voorwoord
- 7 Tentoonstellingen en randprogrammering
- 8 **MAASPARADOX, culturele veerkracht in tijden van klimaatverandering**
 - Rondleiding: de Grensmaas in Itteren (2016)
 - Transformatie van de ENCI
 - Curator tour door Maasparadox
- 10 **Intensive Care, architectuur en design in de zorg**
 - Museumnacht en Circus Engelbrecht
 - Frank Kolkman en Marijke Linthorst
 - Agnes van den Berg en Matthias Rottmann
 - Expeditie Zilverschoon
 - Meet Maastricht Festival
- 14 **Maastricht, Stenen Stad**
 - Christopher de Vries (Rademacher de Vries) en Raoul Vleugels (Werkstatt)
 - Stadswandeling Timo Nijland
 - Stadswandeling Paul Kisters
- 16 **The Materiality of the Invisible**
 - Ontwerpen aan De Thermen van Coriovallum i.s.m. Academie voor Bouwkunst (Rotterdam)
 - David Habets (RAAAF) en Catherine Visser (DAF)
 - Het Parcours, met Beatrice de Fraiture
 - Jules Schoonman en Karen Jeneson
 - Eyal Weizman en Femke Snelting
 - Nationale archeologiedagen (rondleidingen door curatoren)
- 20 **For All, By All – Nederlands paviljoen op EDIT in Toronto, Canada**
 - Debate #1: Alternative models in city making: philanthropy and crowdfunding
 - Debate #2: Smart city vs. citizen responsibility
 - Debate #3: Innovation in the circular economy
- 22 **Ondernemende Ontwerpers, de Renaissance van de Maakindustrie in Maastricht**
 - Vormstof: lezing en workshop
 - Piet Stockmans en José Maase
- 24 **Unvollendete. Nooit gebouwd Maastricht**
 - Jacob Voorhuis (TU Eindhoven) en Hans Hoorn (2018)
 - Huub Smeets en Christophe van Gerrewey (UGent) (2018)
 - Rein Geurtsen (2018)
 - Rondleidingen door de curator (2018)
 - Stadswandeling Fon Habets en Jacqueline Verhees (2018)
- 26 Overige randprogrammering
- 27 **De Staat van Europa**
 - OMA/AMO en XML-architecten
 - Mathieu Segers
 - Indira van 't Klooster
 - Yuri Veerman en Maurer United Architects
- 28 **Evaluating the Alternative**
 - Marco Vermeulen
 - Lionel Devlieger (ROTOR) en Jos de Krieger (Superuse)
- 28 **Helden van Hier**
 - Zuiderlicht
 - Lotte de Moor en Barry Kerckhoffs
- 29 **Stad en Spoor**
 - De Mobiele Stad: het stationsgebied in ontwikkeling
 - Van hyperlokaal naar interregionaal: nieuwe connectiviteit door mobiliteit
- 29 **Festival YO!Fest**
- 30 **Jury Made in Maastricht: De stad verandert**
- 30 **TEFAF Pop-up** i.s.m. Student Hotel
- 30 **Meet the Maker**
- 31 **Club Romance: debat & toneel**
- 31 **Het geheim van Palladio**, met Bernard Hulsman
- 31 **De vloeibare stad**, met Floor Milikowski
- 31 **DOCFEST**
- 31 **Festival van de Toekomst**
- 32 Communicatie
- 36 Doelstelling, bestuur & Raad van Toezicht
- 38 Colofon

Voorwoord

Voor u ligt het jaarprogramma 2017 van Bureau Europa, platform voor architectuur en design. Met trots kijken we terug op een jaar waarin veel gebeurde en waarbij we dankbaar terugkijken op inspirerende samenwerkingen.

2017 was het jaar waarin de economische crisis ten einde kwam en de conjunctuur aantrok. Een jaar waarin de bouwsector een vlucht nam en er tekort aan vakmensen ontstond. Een jaar waarin de opdrachten en opgaven, die in de koelkast waren gezet, weer op agenda's en in portefeuilles belandden. Kortom, werk aan de winkel!

In de voorafgaande jaren is echter een precair soort ontwerppraktijk ontstaan, mede ingegeven door de crisis, maar ook door het besef dat de globalisering en ons consumentisme een wissel trekken op ons (leef)milieu en het klimaat. Bij deze precaire praktijk hoorde een zekere precisie, hoorde het democratiseren van het ontwerpproces, hoorde luisteren en had men meer oog voor het proces en de betrokken medemensen. Ook deed een werkelijk transdisciplinaire of hybride praktijk zijn intrede: de ontwerper ging zich als een ware kameleon tot verschillende uitingen verhouden. Het was de attitude die belangrijker werd en deze kon zich op een veelvoud aan manieren uiten. De ontwerper verhiel zich tot bottom-up projecten, ging erfgoed en lokaliteit herwaarderen. Alles werd aangegrepen, van het circulair gebruik van materiaal- of energiestromen, van de kansen die technologische innovatie bieden tot het organiseren van sociale evenementen.

Het einde van de crisis uit zich in de vergaande vercommercialisering van de manier waarop er met de bouwopgave die voor ons liggen wordt omgegaan. Ook is het blijven kiezen voor cultuur nog altijd niet vanzelfsprekend. Het goed opdrachtgeverschap van zowel publieke als private partijen is geen vanzelfsprekendheid. In een periode waarin de markt tot in de fundamentele structuren en haarvaten van de samenleving doordringt (bijv. in educatie, zorg, cultuur) is er geen ruimte voor experiment, onderzoek, werkelijke innovatie en kennisontwikkeling. We staan dan ook van een keuze: die van economische efficiëntie, productiviteit en groei of herkennen we het belang aan het *samen* in de samenleving, van ruimtelijke kwaliteit en van de rol die de ontwerper hierbij te spelen heeft.

We zijn van mening dat het jaarprogramma 2017 de toegevoegde waarde van cultuur uitademt. Met zichtbare en minder zichtbare projecten hebben wij geprobeerd een bijdrage te leveren aan het denken, beleven en het tonen van sociaalmaatschappelijke en culturele kwesties, zoals deze zich voordoen in het domein van de vormgegeven omgeving. Een groot deel van hoe wij samenleven, is ontworpen, al ervaren we dat vaak anders. De stad, onze kleding, ons interieur en zelfs de natuur is ontworpen en geeft vorm aan wie wij zijn. Ons programma probeert het gesprek, het onderzoek omtrent deze vormgegeven omgeving te tonen, te stimuleren en te initiëren.

In de vele lezingen, workshops en debatten is Bureau Europa dieper in gegaan op cultureel maatschappelijke vraagstukken en trends, soms vanuit historisch perspectief dan weer door de lens van innovatieve oeuvres van ontwerpers die werkzaam zijn in de creatieve industrie.

We hebben dit kunnen realiseren ondanks de door de Provincie opgelegde substantiële bezuiniging van €70.000,- per jaar tot 2020. Tot op heden wachten wij overigens nog op de reden van de bezuiniging aangezien deze nog nooit onderbouwd is. Desondanks kijken wij met trots terug op alles wat het team van Bureau Europa in 2017 heeft bereikt.

We lichten uit de brede waaier van activiteiten, vier projecten uit die in hun diversiteit precies staan voor wat Bureau Europa beoogt, namelijk de culturele en maatschappelijke opgaven van onze tijd, te koppelen aan de rol van de ontwerper.

- De tentoonstelling *FOR ALL, BY ALL* in Toronto (Canada) onderzocht het vraagstuk van innovatie, crowdfunding en co-creatie in relatie tot de maatschappelijke opgave;
- De tentoonstelling *Intensive Care, architectuur en design in de zorg* belichtte de zorgopgaven van de 21^e eeuw vanuit verschillende ontwerpdisciplines.
- *The Materiality of the Invisible* (i.s.m. Van Eyck en Marres), was een beschouwing op hedendaagse kunst en architectuur als vorm van archeologie.
- *Unvollendete. Nooit gebouwd Maastricht*, een tentoonstelling die impliciet een pleidooi voor *experimenten* is: een onderzoek naar het krachtenveld waardoor bepaalde projecten ongerealiseerd blijven.

Graag dank ik onze partners voor de inspirerende samenwerking, onze subsidiënten Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, Gemeente Maastricht en de Provincie Limburg voor hun steun, de leden van de Raad van Toezicht van Bureau Europa voor hun tijd, visie en adviezen en tot slot het kleine, maar dynamische team van Bureau Europa voor zijn toewijding.

Saskia van Stein,
Directeur/bestuurder van Bureau Europa,
platform voor architectuur en design

Programma 2017

Tentoonstellingen en randprogrammering

Maasparadox, culturele veerkracht in tijden van klimaatverandering

5 november 2016 — 22 januari 2017

Foto's: Johannes Schwartz

Water is voor ons zowel een vloek als een zegen. We zijn ervan afhankelijk voor drinkwater, landbouw en recreatie, maar het veroorzaakt ook overstromingen. Nederland heeft een lange traditie in ontwerpen met water, maar helpt die kennis ons om voorbereid te zijn op de toekomst?

Maasparadox was een tentoonstelling waarin ontwerpers, kunstenaars en bewoners nadenken over de invloed van de klimaatverandering op het leven van mensen in de Maasregio.

De Maas stroomt door drie landen, in de regio wonen tien miljoen mensen en worden vijf talen en twintig dialecten gesproken. De rivier heeft grote welvaart gebracht, maar kent ook een keerzijde in de vorm van overstromingen. Mensen in de Maasregio hebben eeuwen met dit gevaar geleefd en allerlei vormen van zelfredzaamheid ontwikkeld. Maasparadox heeft deze ervaringen en ook de mogelijke antwoorden op de vraag of en hoe de klimaatverandering het leven aan de oevers van de Maas zal veranderen onderzocht.

Het hart van de tentoonstelling vormde een levensgrote kaart en een muur met informatiefrafieken. Kunstenaars, ontwerpers en architecten uit binnen- en buitenland onderzochten de cultuur van het Maasbekken vanuit drie paradoxen: schaarste en overvloed, grens en verbinding, bron en afvoer.

Deelnemende ontwerpers en kunstenaars:
Jorge Bakker, Ursula Biemann, Koos Buist, Klaas Burger, Foekje Fleur van Duin, Monadnock, LOLA Landscape Architects, Maider López, Posad spatial strategies, Roderik Rotting, Unknown Fields Division, Untold Stories, Henriëtte Waal met Jenny Stieglitz

Tentoonstellingscurator: Han Dijk en Ruben Pater, op uitnodiging van Bureau Europa
Ruimtelijk ontwerp: Han Dijk (Posad) en Monadnok
Grafische identiteit: Ruben Pater (Untold Stories)

Aantal deelnemers: 1169

Rondleiding De Grensmaas in Itteren (2016)

Grensmaas is momenteel het grootste rivierproject in Nederland. De werkzaamheden strekken zich uit over een traject van 43 kilometer tussen Maastricht en Echt-Susteren. Al in de jaren '80 van de vorige eeuw waren er plannen om de Maas in Zuid-Limburg meer ruimte te geven. De plannen werden urgent door de overstromingen van 1993 en 1995.

Op zaterdag 12 november organiseerde Bureau Europa een rondleiding door Itteren, het epicentrum van het Grensmaas project dat in 2008 van start is gegaan.

De rondleiding, die werd gegeven door Joop Verhulst, de voorzitter van de dorpsraad van Itteren, gaf inzicht in de invloed van de Maas en de recente verbreding op Itteren en haar bewoners.

Aantal deelnemers: 14

Transformatie van de ENCI

De aanleg van de trap aan de Luikerweg is een belangrijke mijlpaal in de transformatie van de ENCI-groeve. Het algehele ontwerp en de aansluiting met de Maas en de transformatie van industrie naar (water)recreatie staat deze avond centraal. Na bijna honderd jaar werd de groeve in 2017 toegankelijk gemaakt voor publiek.

Op donderdag 19 januari belichtten David Rademacher en Christopher de Vries van Rademacher & de Vries Architecten de combinatie van architectuur en landschap van het project. De 40 meter hoge trap zorgt voor de bereikbaarheid van een uniek natuurgebied, en moet de oude historische route van Maastricht naar Luik in ere herstellen. Afdalen wordt een unieke tocht door de geologische geschiedenis.

Na de presentatie van Rademacher de Vries gaf Krien Clevis een toelichting op het kunst- en onderzoeksproject OVERGANGSZONE. In dit project gaan 13 jonge kunstenaars onderzoek doen naar het transformatieproces van de ENCI. Een van de deelnemers, kunstenaar Maarten Davidse, heeft zijn project toegelicht.

Aantal deelnemers: 60

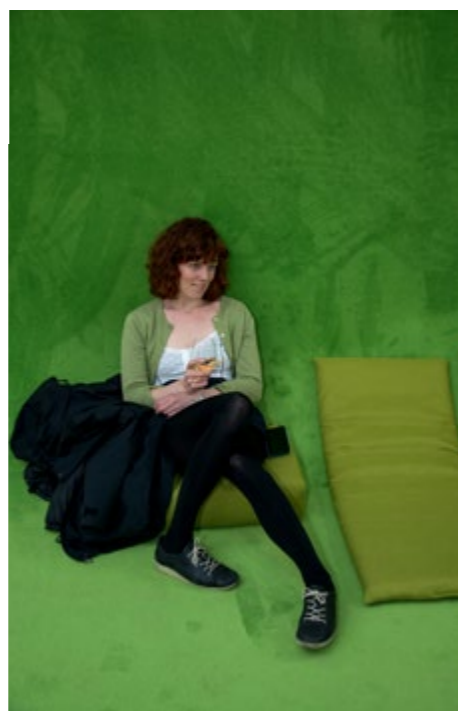
Curator tour door Maasparadox

Op zondag 22 januari gaf Han Dijk, co-curator van Maasparadox, een publieke rondleiding door de tentoonstelling Maasparadox. Han is oprichter en directeur van POSAD, een stedenbouwkundig ontwerp bureau voor ruimtelijke planning en strategie.

Aantal deelnemers: 68

Tentoonstelling Intensive Care, architectuur en design in de zorg

6 april 2017 — 25 juni 2017

Foto's: Moniek Wegdam, foto linksbeneden: Johannes Schwartz

Eind 19de/begin 20ste eeuw realiseerde men zich dat onder architectuur gebouwde woningen en wijken konden bijdragen tot verbetering van hygiëne en voorkoming van bepaalde ziekten. Vanuit verschillende invalshoeken en ontwerpdisciplines, waarbij gedacht kan worden aan zowel wetenschappelijke als technologische innovaties en hoe die hun uiting vinden in architectonisch ontwerp, kunstwerken en design en maatschappelijke, vooruitstrevende zorginitiatieven.

De provincie Limburg heeft zichzelf tot zorgregio van Nederland benoemd. Bedrijfsleven, kennisinstellingen, overheden en zorgorganisaties leggen zich gezamenlijk erop toe dat Limburg binnen een jaar of tien internationaal wordt erkend als 'een koploper op het gebied van zorginnovatie'.

Veel van deze innovatieve ideeën zullen voortkomen vanuit nieuwe samenwerkingsverbanden, waardoor 'zorginnovatie' al snel beelden oproept van grote ziekenhuizen en complexe apparaten. Toch is het veel meer dan dat en zullen veel van de innovaties toegespitst zijn op hun gepersonaliseerde invulling bij mensen thuis, enerzijds vanwege de financiële noodzaak, maar anderzijds ook vanwege de wens van de mensen om zolang mogelijk thuis te kunnen blijven wonen.

Er gebeurt veel op het gebied van zorgoptimalisatie: een scala aan nieuwe inzichten, organisatiemodellen hebben een positieve invloed op de kwaliteit of snelheid van herstel: de kleur groen, transparanter en meer op service georiënteerde zorg, apps die de mentale conditie van een patiënt monitort, allerhande zelftesten zoals voor diabetes of een product als 23andMe dat voor \$99 dollar de genetische variatie van personen in kaart brengt.

De tentoonstelling ging ook in op de gevolgen van de privatisering van de zorg. Het vraagstuk van private winst ten koste van de publieke betaalbaarheid - met de hogere rentabiliteit, minder aandacht en 'handen' aan het bed en alle bezuinigen in de zorg - vormt een precair maatschappelijk thema.

Deelnemende kunstenaars, architecten en ontwerpers: Melanie Bonajo, OMA, Special Projects, Oliver Sutherland, Deane Simpson i.s.m. Studio Joost Grootens, dr. Ike Kamphof en dr. Ruud Hendriks - Universiteit Maastricht, Molenaar&Bol&VanDillen Architecten, Natsuki Hayashi, Social Label, Chris Kabel, Tom Loois, VANDERSALM architectuur, Piet van Veen i.s.m. Architectenbureau Mulder van Tussenbroek, Geert Mul, Alexa Karolinski & Ingo Niemann, Qineto, De Zwarte Hond/Bonnema architecten, Office Jarrik Ouburg, Studio Samira Boon & Luuc Sonke, Paulien Bremmer Architecture + Urbanism & OJO, Office Jarrik Ouburg, Thought Collider, Frank Kolkman, Pinar&Viola, Fu-

seproject, Vincent Thornhill & Erik Vlemmix, Albergo Rosa, Circus Engelbregt, Ernst Van der Hoeven met Bart Gorter* en anderen!

Tentoonstellingscurator: Saskia van Stein
Productieleider: Ilona van Brekel
Advies: Catja Edens
Ontwerp: Saskia van Stein i.s.m. Event Architecture
Grafische identiteit: Studio Lennarts & de Bruin
Aantal bezoekers: 1365

Events en lezingen gerelateerd aan Intensive Care

Museumnacht Maastricht en Circus Engelbregt 7 april 2017

Op 7 april openden in Maastricht 13 culturele locaties hun deuren van 20 uur 's avonds tot 1 uur 's nachts, met naast de vaste opstelling een speciaal programma vol performances, workshops, artists' talks, exclusieve rondleidingen, previews, drankjes & beats.

Tijdens deze 2de editie van de Museumnacht Maastricht gaf Saskia van Stein bij Bureau Europa rondleidingen door de tentoonstelling Intensive Care, architectuur en design in de zorg, terwijl DJ Hagelslag zorgde voor de muzikale omlijsting. Op het grasveld voor Bureau Europa konden bezoekers van de Museumnacht terecht bij de Medicijnfabriek van Circus Engelbregt, een educatief kunstproject waarin gezondheid, verantwoordelijkheid, sociale cohesie en de zorg om natuur en milieu elkaar aan de werktafel ontmoetten. Circus Engelbregt is een verbindende ontregelingsorganisatie met het doel de sociale duurzaamheid in de wereld te vergroten. Het duo initieert en ontwerpt kunstprojecten die zich op de grenzen van ogenschijnlijk onverenigbare gebieden afspelen.

Aantal bezoekers: 575

Lezing **Frank Kolkman en Marijke Linthorst** **over alternatieven voor de hiërarchische superioriteit van de farmaceutische industrie** 19 april 2017

Ontwerper en Dutch Design Award winnaar Frank Kolkman bood tijdens deze lezing enkele speculatieve alternatieven voor de hiërarchische superioriteit die de farmaceutische industrie tegenwoordig op financieel gebied toebedeeld is. Met Designs for Flies, winnaar van de Dutch Design Awards 2016 in de categorie Service & Systems, introduceerde Kolkman nieuwe mogelijkheden van onderzoek naar

zeldzame ziektes. Marijke Linthorst, voormalig lid van de Eerste Kamer en redactrice bij het tijdschrift S&D van de Wiardi Beckman Stichting, trad tijdens deze lezing op als zijn respondent.

Moderator: Saskia van Stein
Aantal bezoekers: 25

Rondleiding
Meet Maastricht Festival: rondleiding door Intensive Care
26 mei 2017

Tijdens het Meet Maastricht Festival verzorgde Bureau Europa onder leiding van Remco Beckers een Engelstalige rondleiding door de tentoonstelling Intensive Care, Architectuur en Design in de Zorg. Na de rondleiding voerden de deelnemers een discussie over welzijn en zorg, vanuit hun eigen culturele achtergrond.

Het Meet Maastricht Festival, dat in 2017 voor het eerst werd georganiseerd, biedt jonge, internationale inwoners van Maastricht en nieuwe, buitenlandse studenten de kans de verborgen, culturele welvaart van Maastricht te ontdekken.

Aantal bezoekers: 15

Lezing
Een avond over de relatie tussen natuur en zorgarchitectuur door Agnes van den Berg en Matthias Rottmann (De Zwarte Hond)
31 mei 2017

In het teken van de tentoonstelling Intensive Care, architectuur en design in de zorg, ging omgevingspsycholoog en hoogleraar natuurbeleving aan de Rijksuniversiteit Groningen, Agnes van den Berg in gesprek met architect en partner bij De Zwarte Hond, Matthias Rottmann.

Centraal stond de situering van ziekenhuizen en zorginstellingen in een meer natuurlijk gebied, een transitie van de stedelijke naar de rurale omgeving, kortom het verwerken van de natuur in de architectuur.

Architectenbureau De Zwarte Hond heeft samen met het Zuyderland in Sittard een zorgconcept geïntroduceerd, waarin de patiënt en het individuele genezingsproces centraal staan. Het ziekenhuis kreeg een universele uitstraling en de ingewikkelde, traditionele lay-out werd herontworpen op zodanige wijze dat van de logistiek eveneens een heilzame werking uitgaat. Ook natuur speelt hierbij een belangrijke rol. In hun lezing legden Agnes van den Berg en Matthias

Rottmann de rollen van natuur en architectuur in het genezingsproces naast elkaar en zochten zij naar de verschillen en overeenkomsten tussen beiden praktijken.

Moderator: Saskia van Stein
Aantal bezoekers: 15

Nationaal event
Dag van de Architectuur
17 juni 2017

Op 17 juni vierde Maastricht de 'Dag van de Architectuur' en stonden de schijnwerpers op het belang van de architectuur in de stad. Iconische gebouwen openden hun deuren en toonden wat architectuur kan doen voor de kwaliteit van onze leefomgeving, de oplossing van grote sociaaleconomische en ruimtelijke vraagstukken en de democratisering en verduurzaming van de stedelijke omgeving.

Bureau Europa presenteerde vanaf 10.00 uur 's ochtends een afwisselend programma. Architect Han Westelaken, van Architecten aan de Maas, gaf een lezing over het Maastrichtse verpleeghuis 'Larissa'. Met een realisatie van 90 wooneenheden, voor met name dementerende ouderen, won Westelaken in 2016 de Victor de Stuersprijs. Saskia van Stein gaf aansluitend een rondleiding door de tentoonstelling Intensive Care, architectuur en design in de zorg en vertelde hierin meer over de dieperliggende betekenis van de tentoongestelde projecten, de vraagstukken die eraan ten grondslag lagen en de antwoorden die erop te vinden zijn.

Als verrijking van de lezing van Han Westelaken, gaf actrice Mieneke Bakker van Toneelgroep Maastricht de bezoekers ten slotte een exclusieve preview van het toneelstuk 'Ich bau dir ein Schloss'. Bakker schreef dit stuk samen met journalist Wiel Beijer. Het performatieve element van Bakker demonstreerde zo, als reactie op de lezing van Westelaken, de populaire en publieke perceptie van de architectuur, hoe zij te werk gaat, maatschappelijk gezien en voorgesteld wordt en hoe het publiek het maakproces van architectuur voor ogen heeft.

'Ich bau dir ein Schloss' gebracht door Toneelgroep Maastricht is een co-productie met Internationale Bauausstellung Parkstad (IBA) en Cultura Nova.

Moderator: Saskia van Stein
Aantal bezoekers: 400

Wandeling en workshop
De Mobiele Keuken door Expeditie Zilver schoon
18 juni 2017

Gezondheid begint bij wat we eten. Kunstenaars Janna Navis en Esther van de Pas lieten deelnemers tijdens de wandeling en workshop kennismaken met de eetbare wilde planten in Maastricht. Expeditie Zilver schoon koppelt de mens in de stad opnieuw aan de natuur en in het bijzonder aan wilde planten en 'onkruiden' die voor de mens nuttig zijn: de eetbare. Tijdens de ochtend en middagwandeling vertelde Janna Navis over de planten die kunnen worden geogost, het landschap en de omstandigheden. Esther van de Pas vulde dit aan met toepasselijke eetwetenswaardigheden. Na de wandeling verwerkten de deelnemers in de Mobiele Keuken de verzamelde kennis en planten tot een smakelijke maaltijd.

Aantal deelnemers: 55

Foto's: Moniek Wegdam

Tentoonstelling Maastricht, Stenen Stad 29 augustus 2017 – 26 november 2017

Foto's: Moniek Wegdam

Wie goed rondkijkt in Maastricht ziet een stad gevormd door steen. De afgelopen jaren openden er lokaal weer natuursteengroeves. Welke relevantie kan de lokale bouwindustrie nog hebben in een tijdperk van verregaande globalisering, welke kennis ligt besloten in datgene wat er al staat, in lokale bouwculturen? Een team van ontwerpers, makers en onderzoekers van de TU Delft, het MMIA en Bureau Europa heeft zich over deze vragen gebogen. Zij goten schaalmodellen van historische entrees in Maastricht in gips, volgden het pad van de groeve tot gebouw, analyseerden werk van lokale helden en vroegen zich af wat natuursteen betekent voor een stad als Maastricht. Met deze kennis maakten zij ontwerpen voor een Keramiekcentrum voor de MOSA/Sphinxcollectie, waarin zij natuursteen als bouw materiaal kritisch onderzoeken. Het project toont hoe bestaande bouwcultuur een inspiratiebron kan zijn voor vernieuwing en hoe dit de identiteit van Maastricht bevrucht. Het eindproduct van dit project werd tentoongesteld bij Bureau Europa.

Tijdens de tentoonstelling werd Column, een film van kunstenaar Adrian Paci, vertoond. Dit is een kunstproject over de productie van een kolom, gevolgd vanuit de groeve in China tot de plek van bestemming in Parijs, daarbij de vraag naar lokaal en globaal, ambachtelijke kennis, het maken van een plek en de betekenis van bouwvormen stellend.

Tentoonstellingscurator: Eileen Schreurs i.s.m. Saskia van Stein
Grafische identiteit: Floor Weijs
Aantal bezoekers: 370

Lezing
Grondstof Herzien: over het architectonisch potentieel van materialen en verhalen, door Rademacher de Vries en Werkstatt
4 juli 2017

Oude materialen, nieuwe gebruikswijzen. Bestaande omgevingen, bijzondere invullingen. In de lezing Grondstof Herzien spraken Christopher de Vries (Rademacher de Vries) en Raoul Vleugels (Werkstatt) over het architectonisch potentieel van materialen en verhalen.

Denken en ontwerpen komen samen in het bouwen met natuurlijke materialen en de conceptuele versus 'hands on'-benadering die Rademacher de Vries Architecten en Werkstatt daarbij hanteren. Een fysieke benadering is waardevol, zodat architectuur en ontwerp gevoeld kunnen worden. Architectuur draait om meer dan alleen het visuele beeld – het betreft vaak een herwaardering van bestaande ruimte, vormgegeven of natuurlijk, en het gebruik daarvan.

Moderator: Tim Prins
Aantal bezoekers: 40

Wandeling
Stadswandeling Maastrichter Steen
14 en 29 juli 2017

In de binnenstad van Maastricht is ruimschoots gebruik gemaakt van allerlei soorten natuursteen, zowel voor gevels van gebouwen als voor sierbestrating. Wat voor gesteenten zijn dit en waar komen ze vandaan? In sommige gesteenten zijn fossielen te zien, zoals doorsneden van schelpen en allerlei soorten koralen. Waar leefden deze beesten, hoe zijn deze versteende resten ontstaan en wat kunnen de fossielen ons vertellen over de geschiedenis van de stenen? De natuursteenwandeling door de binnenstad van Maastricht lichtte een tipje van de sluier op.

De wandeling op 14 juli was onder leiding van dr. Timo Nijland van TNO en dr. Eireen Schreurs van TU Delft. Op 29 juli werd de wandeling herhaald onder begeleiding van Paul Kisters van het Natuurhistorisch Museum te Maastricht.

Aantal deelnemers: 35

Tentoonstelling

The Materiality of the Invisible

29 augustus 2017 – 26 november 2017

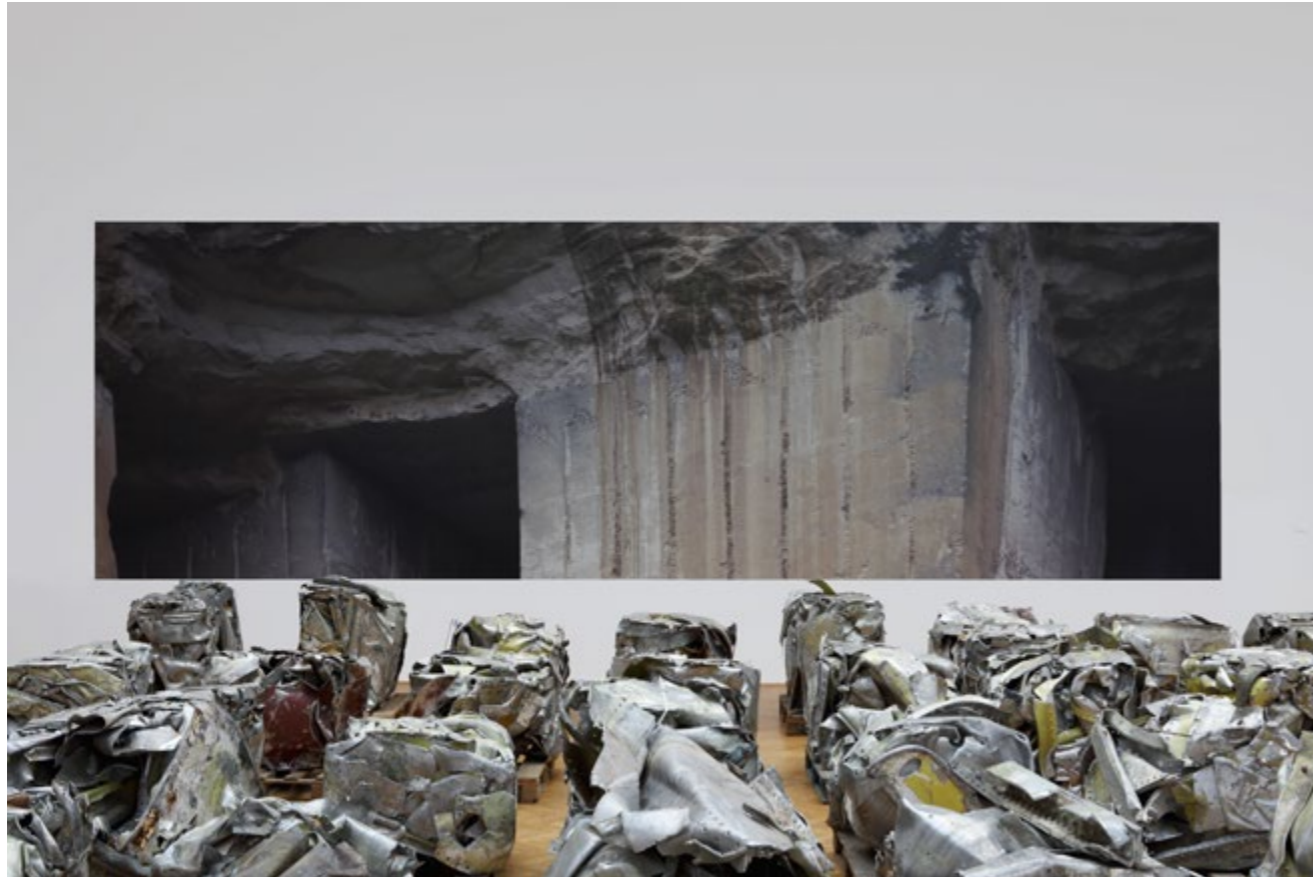

Foto: Mantz Lab – Romy Finke

De directe aanleiding voor de tentoonstelling *The Materiality of the Invisible* was het jaarlijkse congres van de EAA (European Association of Archaeologists) in Maastricht en het Europese project NEARCH, gepland voor september 2017. De tentoonstelling werd verspreid over drie instituten: de Jan van Eyck Academie, Marres en Bureau Europa.

In *The Materiality of the Invisible* werd hedendaagse kunst beschouwd als een vorm van archeologie: nieuwe en vreemde werelden worden blootgelegd door in de werkelijkheid te spitten en onderliggende lagen van onze sociale, maatschappelijke en politieke realiteit centraal te stellen. In ontdekkingen, verhalen en installaties brengen kunstenaars mogelijke versies van het verleden en de toekomst, waarin het heden in lagen is afgepeld. Zo bieden ze ons nieuwe inzichten in onze eigen werkelijkheid en maken ze tevens zichtbaar wat in de verbeelding leeft. Bij Bureau Europa stond met name de fragiliteit van het construct van ons geheugen, hoe politiek beladen erfoegd te neutraliseren en de klanken ooit te horen in de mijnen centraal.

Het publieksprogramma omvatte lezingen van onder meer archeoloog Michael Shanks, een project in samenwerking met het Thermenmuseum in Heerlen en een uitgebreid educatietraject met scholen in de regio.

Bij de tentoonstelling verscheen een bijlage in het cultuurmagazine *Zuiderlucht*. Deze bijlage werd, evenals de algehele visuele identiteit van de drie tentoonstellingen, vormgegeven door Hans Gremmen.

Deelnemende kunstenaars
Lida Abdul, Sema Bekirovic, Rosella Biscotti, Marinus Boezem, Lonnie van Brummelen & Siebren de Haan, Mikhail Karikis & Uriel Orlow, Daniel Knorr, Jeroen Kooijmans, Irene, Kopelman, Guiseppe Licari, Chaim van Luit, Mark Manders, Alice Miceli, RAAAF, Raewyn Martyn, Stephanie Saade, Fernando Sanchez Castillo, Oscar Santillan, Daniel Silver, Studio Ossidiana, Marjan Teeuwen, Leonid Tsetkov, Maarten Vanden Eynde, Roy Villevoeye & Jan Dietvorst, Matthew C. Wilson, Martin Westwood en Joey Bryniarska.

Tentoonstellingscuratoren: Lex ter Braak en Huib Haye van de Werf
Co-curator: Saskia van Stein
Visuele identiteit: Studio Hans Gremmen
Aantal bezoekers: 1928

Educatief project
Ontwerpen aan De Thermen van Coriovallum
10 februari 2017

Op 10 februari startte ontwerpstudio De Thermen van Coriovallum aan de Rotterdamse Academie van Bouwkunst te Rotterdam. De studio, opgezet door Jules Schoonman - namens Bureau Europa - en Caspar Frenken, wordt ondersteund door het Heerlense Thermenmuseum.

Zestien studenten ontwierpen een fictieve, nieuwe overkapping voor de opgraving van het Romeinse badhuis, ter vervanging van de huidige overkapping van het bureau van de architect Frits Peutz (1896-1974). De ontwerpen moesten oplossingen bieden voor zowel de conservering als de publiekspresentatie van de opgraving. De resultaten worden eind juni 2018 getoond in Heerlen en Maastricht.

Dit onderzoek was onderdeel van de tentoonstelling *The Materiality of the Invisible*.

Aantal deelnemers: 16
Bezoekers: 55

Lezing
DaF-architecten en RAAAF over hun omgang met het bestaande
5 september 2017

Welke denkmodellen bestaan er binnen de architectuur, rondom het omgaan met de bestaande omgeving? Welke overwegingen komen eraan te pas bij nieuwe ontwerpen, welke symboliek en betekenisgeving zijn het eindresultaat? Tijdens een dubbellezing gingen Catherine Visser - DaF-architecten en David Habets - RAAAF in op deze vragen. Ze lichtten het onderzoekend ontwerpen door de architect en nieuw ervaren van beladen, cultureel erfoegd door de kunstenaar toe vanuit eigen missie, praktijken en ervaringen.

Moderator: Tim Prins
Aantal bezoekers: 45

Event
Het Parcours 2017
 10 september 2017

Tijdens het Parcours opende Bureau Europa zijn deuren met de tentoonstelling *The Materiality of the Invisible* en was de Maastrichtse archeologe Beatrice de Fraiture uitgenodigd een lezing te geven over de noodzaak van onderzoek naar en restauratie van opgravingen en dat te koppelen aan het huidige Thermenmuseum. Tijdens haar lezing ging De Fraiture in op het vraagstuk van verbeelding bij archeologische voorstellingen in musea en exposities en wat de verschillen, dan wel overeenkomsten zijn tussen het doen en denken van kunstenaars en archeologen.

Moderator: Remco Beckers
 Aantal bezoekers: 1147

Lezing
De Thermen van Coriovallum: ontwerpen aan erfgoed
 21 september 2017

Oprichter van de ontwerpstudio De Thermen van Coriovallum, Jules Schoonman, ging in gesprek met Karen Jeneson, conservator bij het Thermenmuseum in Heerlen

Tijdens de lezing beschouwde Jeneson de historie van het Peutz gebouw en pleitte zij ervoor om het gebouw te vervangen. Schoonman presenteerde de resultaten van de projecten van de studenten.

Moderator: Saskia van Stein
 Aantal bezoekers: 25

Nationale Archeologiedagen en Rondleidingen door Materiality of the Invisible
 13, 14, 15 oktober – 29 oktober – 4 november – 19 november

Marjolein van Loo (museumeducator bij *Schunk en De Domijnen) gaf een aantal rondleidingen door de tentoonstelling waarbij zij de deelnemers uitleg gaf bij de kunstwerken, het achterliggende verhaal van *The Materiality of the Invisible* en de totstandkoming van het Europese NEARCH-project (NEARCH is een stichting die onderzoekt hoe verschillende dimensies van publiek-participatie doorwerken in de contemporaine archeologie) en hoe archeologie en kunst aan elkaar te verbinden zijn.

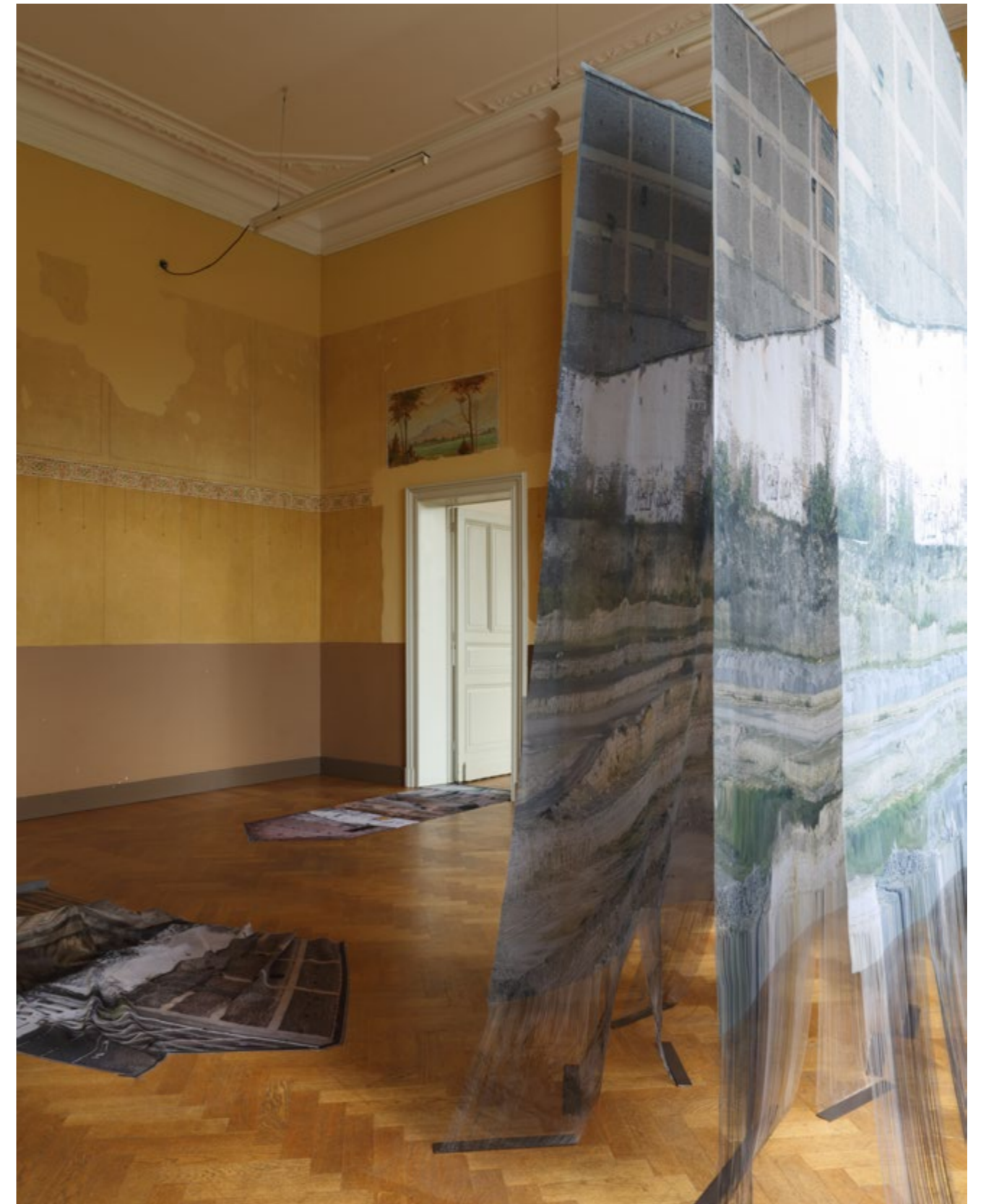
Tijdens de Nationale Archeologiedagen werden er extra rondleidingen verzorgd door Lex ter Braak en Huib Haye van der Werf, curatoren van *The Materiality of the Invisible*.

Aantal deelnemers: 720

Lezing
Forensic Architecture and digital archaeology
 6 november 2017

Keynote lezing door de Israëlische architect Eyal Weizman, boegbeeld van Forensic Architecture. Als respondant aan zijn lezing gekoppeld sprak Femke Snelting, van Constant (Brussel) over digitale technologie en medische scan-apparatuur.

Moderator: Saskia van Stien en Huib Haye van der Werff
 Aantal bezoekers: 75

Foto's: Johannes Schwartz

Tentoonstelling For All, By All – Nederlands paviljoen op EDIT in Toronto

28 september — 8 oktober 2017

Foto: Gerjan Streng

Van 28 september tot 8 oktober 2017 vond in Toronto de Expo for Design, Innovation & Technology (EDIT) plaats, een 10-daags festival, dat de intersectie van design, innovatie en technologie onderzocht. Het gezamenlijke voorstel van Bureau Europa, Bright - The Cloud Collective, This must be the Place, in samenwerking met Metabolic en ZUS, won de pitch met de inzending For All, By All. Naast het paviljoen verzorgden de bureaus een parallelprogramma van lezingen en discussies.

Het thema van EDIT was 'Prosperity for all', gebaseerd op de door de Verenigde Naties opgestelde 'sustainable development goals' - een reeks doelstellingen voor toekomstige internationale ontwikkeling zoals goede gezondheid, onderwijs en gendergelijkheid. EDIT onderzoekt de rol die ontwerp hierin speelt. Innovatieve ideeën zijn tegenwoordig alom aanwezig, maar de realisatie blijft problematisch.

Het Nederlandse paviljoen For All, By All onderzoekt hoe we gemeenschappelijkheid in een stedelijke ontwikkeling kunnen benaderen. Met negen projecten die een mogelijke bijdrage kunnen leveren aan de discussie, werd de tentoonstelling opgevat als een forum en werd de vraag gesteld: gezien het feit dat publieke goederen ertoe doen, hoe gaan we over het beheer, maken, onderhouden, bewaren en verbeteren van deze?

De getoonde projecten waren geïnitieerd door: CML Universiteit Leiden, TU Delft, Polly Higgins, Judy en Wil Matthews, Metabolic, Next Nature Network, Boyan Slat, Space&Matter, Jan en Bram Taks, TU/e Intelligent Lighting Institute, Waag Society, ZUS [Zones Urbaines Sensibles].

Er zijn 3 debatten georganiseerd in het paviljoen en door Saskia van Stein gemodereerd:

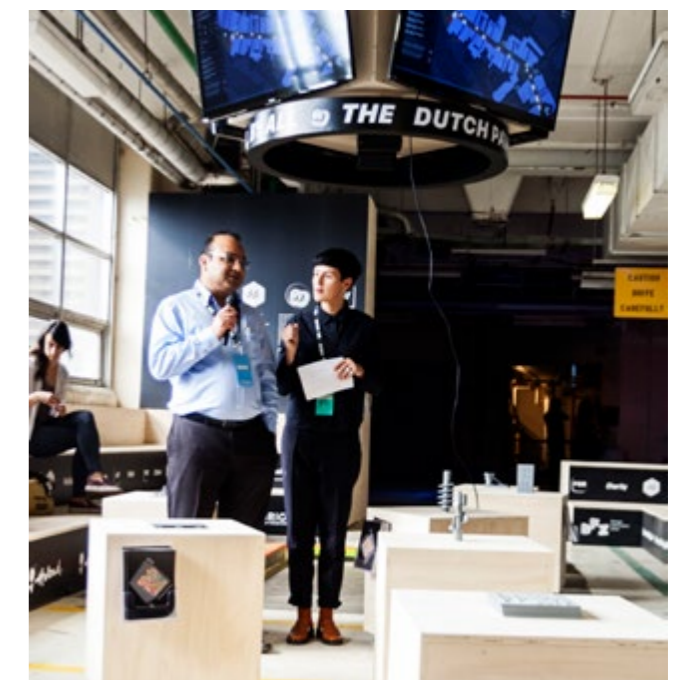
Debate #1:
**Alternative Models in City Making:
Philanthropy and Crowdfunding
Public vs. Private
Charity vs. Politics**
Saturday, 30 September, 3:00pm

Debate #2:
Smart City vs. Citizen Responsibility
saturday, 7 october october, 3:00pm

Debate #3:
**Innovation in the Circular Economy
Ownership vs. Stewardship
Economy vs. Ecology
Market vs. International Law**
Sunday, 8 October, 3:00pm

Curators: Bureau Europa (Agata Jaworska, Saskia van Stein), This Must Be The Place (Jorn Konijn).
Ontwerp: BRIGHT - The Cloud Collective
(Thijs van Spaandonk, Gerjan Streng, Stephanie Ete)
Grafische identiteit: Design Displacement Group
3D Printing: Design Fabrication Zone
Consultants: Institute Without Boundaries (Luigi Ferrara), Metabolic (Nadine Galle, Oscar Sabag Muñoz), Ryerson

Bezoekers aantal: 175.000 (Toronto)

Tentoonstelling

Ondernemende Ontwerpers. De renaissance van de maakcultuur in Maastricht

10 november 2017 — 7 januari 2018

Foto: Ilona van den Brekel

Op uitnodiging van de Gemeente Maastricht heeft Bureau Europa in samenwerking met MAFAD een overzicht van de Maastrichtse creatieve industrie getoond als onderdeel van de tentoonstelling Groeten uit Maastricht waar vormgeving en industrie centraal stond.

Ondernemende Ontwerpers toonde talent uit verschillende ontwerpdisciplines en van verschillende generaties, ieder vanuit de eigen kennis en vaardigheden, vaak over de grenzen van hun eigen vakgebied heen. Iedere twee weken stond een nieuw drietal ontwerpers centraal. Deze drietallen vertegenwoordigden een specifieke positie in hun (ontwerp)discipline. Daarnaast zijn ze voorlopers van de hedendaagse trends en tendensen binnen design.

Curator: Saskia van Stein (i.s.m. Chequita Nahar)
 Assistent: Ilona van den Brekel
 Grafische identiteit: Dennis Eikenhorst (studio Eikenhorst)

Programma

Presentatie 1 - van 10 t/m 24 november:

- Architectenbureau Studio Stad
- Modecollectief FASHIONCLASH
- Grafische ontwerp Studio Noto
- (met visuals van WEDOVOODOO.tv)

Presentatie 2- van 25 november t/m 8 december:

- Productontwerper Dirk Ploos van Amstel
- Productontwerper Riccardo Belli
- Productontwerper Ronald Meijs

Presentatie 3 - van 9 t/m 22 december:

- Sieraadontwerper Chrissie Pepels
- Tassenontwerper Ellen Truijen
- Modeontwerper Monique Eillebrecht

Presentatie 4 - van 23 december t/m 7 januari:

- Grafisch vormgever Boy Bastiaens
- Architectenbureau Maurer United
- Ontwerper Jessica den Hartog

Aantal bezoekers: 5500

Lezing en workshop

Vormstof en het nieuwe porselein

3 en 4 november 2017

Wat getuigt er in Maastricht nog van het porseleinverleden? Jo Schoenmakers en Marjo de Vries van Vormstof vertellen hoe Maastricht haar rol als porseleinstad ontwikkelde, exploiteerde en uiteindelijk liet vallen, en welke rol de creatieve industrie speelt in de huidige opwaardering van porselein. Hoe is het ambacht van het porseleinvormen veranderd, geïnnoveerd? De dag na de lezing gaf Vormstof een workshop in het eigen atelier.

Moderator: Remco Beckers

Aantal bezoekers: 25

Lezing

Verleden, heden, toekomst van Maastricht Porseleinstad

30 november 2017

Niet alleen heeft Maastricht een rijke, grootindustriële en internationale geschiedenis in de porseleinproductie, maar tevens een veelbelovende toekomst. Mosa bestaat in 2018 135 jaar en is nog lang niet uitgerangeerd. In het kader van de tentoonstelling Groeten uit Maastricht organiseerde Bureau Europa een lezing over Maastricht Porseleinstad met porseleinontwerper Piet Stockmans en José Maase, hoofd design van de Koninklijke Mosa.

Moderator: Saskia van Stein

Aantal bezoekers: 85

Tentoonstelling Unvollendete. Nooit gebouwd Maastricht 15 december 2017 – 15 april 2018

Foto's: Johannes Schwartz

Hoe komt het dat projecten vol architectonische ambitie soms stagneren? Welke factoren beïnvloeden het slagen of falen van een stedelijke plannen? Unvollendete. Nooit gebouwd Maastricht geeft inzicht in de complexiteit waarbinnen stedenbouwkundigen, architecten, landschapsonwerpers, politici en projectontwikkelaars werken. In het krachtenveld van stadvisies, beleidsnota's, publieke opinie, de economische conjunctuur, culturele Zeitgeist, manoeuvrerende ontwerpers, wil Bureau Europa een lans breken voor het experiment. Met een verwijzing naar Schuberts onvoltooide symfonie, onderzocht Bureau Europa in deze tentoonstelling hoe Maastricht eruit zou zien, als een aantal niet gelukte projecten toch geslaagd waren.

Zoals bij elke beginnende geschiedschrijving bestaat de neiging om het stedenbouwkundige verleden van Maastricht te portretteren als een onvermijdelijke mars van conservatisme naar vooruitgang. Maar wie dieper graaft, ziet dat ook 'gefaalde' plannen ontstaan zijn met een ambitie of zelfs noodzaak: om de stad, haar stedelijkheid, haar leefbaarheid of haar woningvoorraad te verbeteren. Anders dan 'de papieren of utopische architectuur' - die is bedoeld als maatschappijkritiek of om het discipline-specifieke discours te stimuleren - ging het in deze tentoonstelling

om projecten die wel degelijk zijn ontworpen om gerealiseerd te worden. Unvollendete, nooit gebouwd Maastricht vertelde een complexe geschiedenis, die vele kanten op had kunnen gaan maar consolideerde in de stad zoals ze nu is.

Bureau Europa onderzoekt dit thema naar een idee van Wido Smeets - hoofdredacteur Zuiderlucht, Chris Keulen - fotograaf en Wim Ortjens - directeur Communicatie Gemeente Maastricht. Naar aanloop van de tentoonstelling heeft een reeks van tien artikelen door Paul van der Steen maandelijks in magazine Zuiderlucht gestaan.

Het randprogramma vindt plaats in 2018

Tentoonstellingscuratoren: Remco Beckers en Saskia van Stein
Ontwerp: Saskia van Stein i.s.m. Maurer United Architects
Grafische identiteit: Studio Noto
Aantal bezoekers: 371 (tot 31 december 2017)

Overige programmering:

Lezingencyclus De Staat van Europa

In het teken van het jubileumjaar van het Verdrag van Maastricht startte Bureau Europa in 2017 een nieuwe serie gesprekken met de titel 'De Staat van Europa', vier lezingen waarin de ruimtelijke, economische, sociale en symbolische conditie van het continent wordt onderzocht.

Op dit moment is er sprake van een alom aanwezige Europese crisis en een snel veranderende publieke opinie rond de betekenis en het belang van 'Europa'. Robert Schumann - door velen de oprichter van Europa genoemd - stelde dat een duurzame eenheid voor Europa een eenheid in verscheidenheid zal zijn.

Hoewel we per definitie Europeanen zijn, wordt dit besef overstemd door ressentimenten over de teloorgang van het politieke mandaat van de natiestaat. Er wordt vooral gestuurd op politieke en monetaire eenheid en er lijkt weinig oog voor de achterliggende sentimenten van het verlies aan de eigen identiteit, een identiteit die, als een paradox, gebaseerd is op onze unieke culturele diversiteit. Deze collage van natiestaten staat nu onder druk: de gevolgen van een financieel geglobaliseerde wereld, de 'golf' migranten met een andere culturele achtergrond die naar 'Fort Europa' komen, de stroperige en bureaucratische besluitvorming en verminderd sociale solidariteit, om maar wat zaken te benoemen.

In de stad waar in 1992 het Verdrag van Maastricht werd getekend, vindt men veel sporen die voorbijgaan aan omkaderde natiestaten door het grensoverschrijdende levenspad van de mensen die er wonen.

Lezing
De Staat van Europa, duolezing door OMA/AMO en XML Architecten.
22 februari 2017

Stephan Petermann - OMA/AMO en David Mulder - XML Architecture Research Urbanism gaven een presentatie over de manier waarop zij 'bouwen' aan 'de Staat van Europa'. Beide bureaus onderzoeken al langere tijd de betekenis, identiteit en de diverse manieren van representatie van de Europese unie.

Moderator: Saskia van Stein
Aantal bezoekers: 35

Lezing
De Staat van Europa door Mathieu Segers
28 maart 2017

Op 28 maart gaf Prof. dr. Mathieu Segers, decaan van en hoogleraar Europese geschiedenis en integratie aan het University College Maastricht, de tweede lezing in de serie, waarin hij het getroebleerde Europa van vandaag, zijn geschiedenis én de Europese kansen voor de toekomst onderzocht. Hij deed dit middenin het 'thriller-jaar' 2017, waarin er verkiezingen waren in Nederland, Frankrijk en Duitsland, maar ook een eerste echt besluit over de Brexit genomen werd.

Voorafgaande aan de lezing werd de film 'Astrology of a Friday' van Teresa Cos - voormalige resident van Van Eyck - vertoond. Deze film werd opgenomen in Statenzaal van de Provincie Limburg, de zaal waarin op 7 februari 1992 het 'Verdrag van Maastricht' werd ondertekend.

Moderator: Saskia van Stein
Aantal bezoekers: 30

Lezing
De Staat van Europa: Indira van 't Klooster over de identiteit van Europese architectuur
15 juni 2017

In de derde lezing sprak Indira van 't Klooster over de Europese signatuur van de gebouwde omgeving. Van 't Klooster is oprichter en hoofdredacteur van A10 new European architecture Cooperative, het platform voor de architectuur in Europa.

Moderator: Saskia van Stein
Aantal bezoekers: 19

Lezing
De Staat van Europa: Maurer United Architects en Yuri Veerman over symboliek in Europa
9 november 2017

Marc Maurer en Yuri Veerman spraken in de vierde lezing over symbolische waarden in het moderne Europa, zoals deze tot uitdrukking komen in architectuur, ontwerp, politiek en maatschappij.

Moderator: Saskia van Stein
Aantal bezoekers: 21

Evaluating Alternatives

In de serie 'Evaluating Alternatives', onderzoekt Bureau Europa het ontwerpen van en met alternatieve waardesystemen. Hierbij kan men denken aan het ontwerpen met energetische 'afval' en (rest)material stromen, co-creatie of het ontwikkelen van economische experimenten en innovatieve betalingstechnologieën.

Lezing
Evaluating Alternatives: Marco Vermeulen
 8 december

Studio Marco Vermeulen is een ontwerp bureau voor architectuur, stedenbouw, landschap en onderzoek. Het bureau is gevestigd aan de Maas in het centrum van Rotterdam. Het portfolio van het bureau bevat veelal ruimtelijke en maatschappelijk relevante opgaven die nieuw of onderbelicht zijn en vragen om typologische innovatie en oorspronkelijkheid. Marco Vermeulen sprak over zijn oeuvre en met name op welke schaal cyclisch en/of circulair ontwerpen relevant wordt.

Aantal bezoekers: 33

Lezing
Ontwerpen met afval - ROTOR en Superuse Studios
 12 oktober 2017

Op donderdag 12 oktober gaven Lionel Devlieger - ROTOR en Jos de Krieger - Superuse Studios een tweede lezing in het kader van onze serie 'Evaluating Alternatives', De specialiteit van ontwerpcollectief ROTOR (Brussel) ligt in het herdenken van materiaalstromen in industrie en constructie. De kennis daarvan komt tot uiting in hun architectonische projecten en in hun ontwikkeling van kritische denkmodellen aangaande design, materiaal en afval. Lionel Devlieger gaf een lezing over de werkwijze en achterliggende motieven van ROTOR.

Superuse Studios (Rotterdam) staat bekend om zijn innovatieve ontwerpmethodiek, die de ontwerpers, net als hun tools, 'open source' voor de brede ontwerpcommunity openstellen. Het hoofddoel is om effectief en volledig gebruik te maken

van grondstoffen en energie die met regelmaat verkast worden. Jos de Krieger, partner van Superuse Studios, heeft spraakmakende installaties op zijn naam. Hij sprak over de onderzoeken, ontwerpen en innovatieve product-, interieur- en bouwlijnen en -strategieën die Superuse Studios ontwerpt voor de slimme, stedelijke transformatie.

Moderator: Tim Prins
 Aantal bezoekers: 22

Helden van Hier

Uit nieuwsgierigheid naar de verhalen achter de vormgegeven omgeving van de eigen regio heeft Bureau Europa in 2017 tweemaal architecten en ontwerpers, die hun stempel hebben gedrukt op - de vormgeving van - de regio, in de spotlight gezet.

Symposium
Helden van Hier: minisymposium over het oeuvre van grafische studio Zuiderlicht
 7 juli 2017

Het ontwerp bureau Zuiderlicht, bureau voor visuele communicatie en meervoudig winnaar van de Red Dot Design Award, bestond 30 jaar en organiseerde samen met Bureau Europa een feestelijk mini-symposium over de kracht van design.

Onderwerp van dit symposium: door design als instrument te beschouwen, wordt design een middel om ambities te realiseren. Design is een probleemoplosser en niet louter verfraaiing. Juist de kracht van bepaald design maakt opdrachtgevers succesvol.

Rik Riezebos gaf een korte lezing, waarna een panel, bestaande uit Remon Veraart (CEO Royal Mosa), Bert Kip (CEO Brightlands Chemelot Campus) en Fabienne Douven (Manager Corporate Communication Synthon), in gesprek ging over het strategische belang van design.

Moderator: Saskia van Stein
 Aantal bezoekers: 125

Lezing
Lezing Helden van Hier: Vullings de Moor en Bureau Verbeek
 25 oktober 2017

Op woensdag 25 oktober was het de beurt aan hergebruiks- en landschapsarchitectuur: Lotte de Moor van Vullings de Moor en Barry Kerckhoffs van Bureau Verbeek.

Vullings de Moor (Berg en Terblijt) legt de nadruk op de herwaardering van ruimte en gebruik. Lotte de Moor is interieurarchitecte met een achtergrond in archeologie. Een bijzonder moment in haar carrière was het besluit om niet langer de historisch vormgegeven omgeving te bestuderen, maar om juist de hedendaagse omgeving te gaan bestuderen. Belangrijk hierbij is om het historisch erf- en gedachtegoed tijdens de uitvoering van haar nieuwe ontwerpen naar voren te laten komen. Daarmee krijgen bestaande omgevingen een nieuwe, relevante toepassing of ontstaan nieuwe ontwerpen in een omgeving doordrongen van geschiedenis.

Bureau Verbeek (Maastricht) werkt op het interdisciplinaire snijvlak van landschapsarchitectuur, ecologie en stedelijk ontwerp, aan een toekomstgerichte, duurzame, functionele en esthetische inrichting van het natuurlijke en stedelijke landschap.

Moderator: Saskia van Stein
 Aantal bezoekers: 34

Stad en Spoor

Foto: Moniek Wegdam

Bureau Europa levert een bijdrage aan de planstudie Stad en Spoor: een traject dat voortvloeit uit het actieprogramma Mijn Gezonde Groene Loper 2030 van het project A2 Maastricht. Deze planstudie is een brede verkenning vanuit verschillende invalshoeken van de stationsomgeving en de relatie met de stad en Euregio, om nieuwe kansen te grijpen die zich voor Maastricht voordoen na de ondertuning van de A2. Provincie Limburg, ProRail, NS, Gemeente Maastricht, Maastricht Bereikbaar en Projectbureau A2 Maastricht hebben gezamenlijk de planstudie Stad en Spoor geïnitieerd. Resultaten uit deze planstudie worden naar verwachting rond de zomer van 2018 gepresenteerd in een ambitiesdocument. Bureau Europa levert een bijdrage aan deze planstudie in de vorm van een interactief

publieksprogramma op 16 november, bestaande uit drie elementen die drie verschillende schaalniveaus aanpakken. Interactie is hierbij de troef.

Performatieve lezing
De Mobiele Stad: het stationsgebied in ontwikkeling
 16 november 2017

Er gebeurt veel rondom het station in Maastricht. Zijn de investeringen die nu gemaakt worden in het stationskwartier, een stedelijke noodzaak? Of kan hetzelfde, of zelfs meer, worden bereikt door op een andere manier naar vervoer en mobiliteit te kijken? Welke ideeën leven er bij de dagelijkse gebruiker van het station en zijn omgeving? Na een rondleiding door het stationsgebied door Marijke Terpstra, projectleider van de ontwikkeling van het Stationsgebied bij Gemeente Maastricht, gaven Jake Wiersma (Gemeente Maastricht) en Daniel Jongtien (Bentham Crouwel Architecten) een lezing en gingen zij in debat met het publiek. Kunstenaar Joep Hinssen beeldde in een unieke performance de mobiliteit in de stationsomgeving uit. Dichter Maarten van den Berg las een voor het event geschreven gedicht voor.

Moderator: Saskia van Stein
 Aantal bezoekers: 35

Addendum: de volgende twee activiteiten in het interactieprogramma dat Bureau Europa voor Stad en Spoor opstelt, vonden plaats op woensdag 7 februari en woensdag 11 april 2018.

Festival YOFEST!

Op dinsdag 7 februari 2017, precies 25 jaar na de ondertekening van het Verdrag van Maastricht, vond er het Generation Maastricht YO! Fest plaats. Oftewel het Youth Opinion FESTival, een Europees festival voor en door jongeren, in de leeftijd van 18-25 jaar (Generation Maastricht).

Een dag lang werd er gedebatteerd, waren er meet & greets met EU-bestuurders, workshops, muziek, theater en sport en werd er samen naar een mogelijke toekomst van Europa gezicht.

Zo'n 5.000 Europese jongeren kwamen in het Sphinxkwartier- waaronder bij Bureau Europa - bijeen om hun visie op Europa met elkaar te delen.

Aantal bezoekers: 4000

Jury Made in Maastricht, thema: De stad verandert.

27 april 2017

Bureau Europa nam deel aan de jury Made in Maastricht. Meer mensen dan ooit wonen in een stedelijke omgeving en de moderne burger is veeleisend: allerhande voorzieningen moeten onder handbereik zijn, de privacy in de eigen leefomgeving is vanzelfsprekend geworden, en mobiliteit en bereikbaarheid staan hoog op de agenda. Dit jaar is de prijs naar ontwerper Paul Koenen voor zijn terrazzo banken gemaakt van bouwafval.

Pop-up Hotel in Bureau Europa tijdens TEFAF

10-12 maart

Van 10 tot en met 12 maart veranderde Bureau Europa in het TEFAF Pop-up Hotel. In samenwerking met The Student Hotel - onze nieuwe overburen - en ontwerpster Emmy Polkamp is een bijzonder programma ontwikkeld waarbij generositeit en gastvrijheid centraal stond en waarbij mensen in de achterzaal van Bureau Europa konden overnachten.

Foto's: Jonathan Vos - Meet the Maker

Event

Meet the Maker

12 maart

Op zondag 12 maart 2017 vond 'Meet the Maker' plaats en boden we talent uit de Euregio de kans hun werk te tonen en in dialoog te gaan met als doel duurzame samenwerking en netwerken te laten ontstaan. Deze editie stonden centraal: ontwerper Dirk Ploos van Amstel, ontwerpers Jesse en Aron Kirschner, BeeCollective, architect/ontwerpers en kunstenaar Sara Bachour.

Debat & toneel Club Romance

29 maart

'Club Romance' was het contextprogramma van 'Tasso & Jeanne d'Arc', een voorstelling van het Nationale Toneel gespeeld op 29 maart in het Parkstad Limburg Theater in Heerlen. In 'Club Romance' wordt in een panel roman-tiek aan romantische idealen rond lokale stadsplanning en de toekomst van Heerlen en Parkstad gekoppeld. Het debat is in samenwerking met Bureau Europa tot stand gekomen. Saskia van Stein, directeur van Bureau Europa trapte af met een korte lezing over de ontwikkelingen in Parkstad van de laatste jaren. Aansluitend gingen Theu Boermans - regisseur van 'Tasso & Jeanne d'Arc' -, filosoof Maarten Doorman en Leonie Kuepers van Streetwise, onder leiding van Saskia van Stein, met de bezoekers in gesprek over het belang van romantisch-radicaal denken om veranderingen door te voeren – aan de hand van concrete voorbeelden. De gesprekken werden ondersteund door een muzikaal intermezzo.

Aantal bezoekers: 55

Lezing

Bernard Hulsman over 'Het geheim van Palladio'

13 april

Architectuurhistoricus Bernard Hulsman (redacteur architectuur van NRC) gaf de lezing 'Het geheim van Palladio'. Hierin ging hij in op het werk van de Italiaanse renaissance-architect Andrea Palladio (1508-1580).

Aantal bezoekers: 50

Lezing

'De vloeibare stad' door Floor Milikowski

18 mei

Onderzoeksjournalist en programmamaker Floor Milikowski gaf een lezing getiteld 'De vloeibare stad', i.s.m. Studio Stad. Deze titel, vrij refererend aan het begrip 'liquid modernity' van de socioloog en filosoof Zygmunt Bauman, houdt in dat stad is op te vatten als een voortdurend ontstaan, als permanente verstedelijking.

Moderator: Tim Prins

Aantal bezoekers: 40

Event

Docfest

22-24 september

De 3e editie van het jaarlijkse documentaire festival Docfest vond plaats van vrijdag 22 t/m zondag 24 september, in en rond het Bassin, Lumière en Bureau Europa. DocFest is een kleinschalig filmfestival waarbij op verschillende podia en in verschillende formats films worden vertoond, van reguliere (arthouse) speelfilms tot korte, verstilde documentaires. Bij Bureau Europa werden de films die onderdeel waren van de tentoonstelling The Materiality of the Invisible langer vertoond met context en uitleg.

Aantal bezoekers: 1800

Festival

Festival van de Toekomst

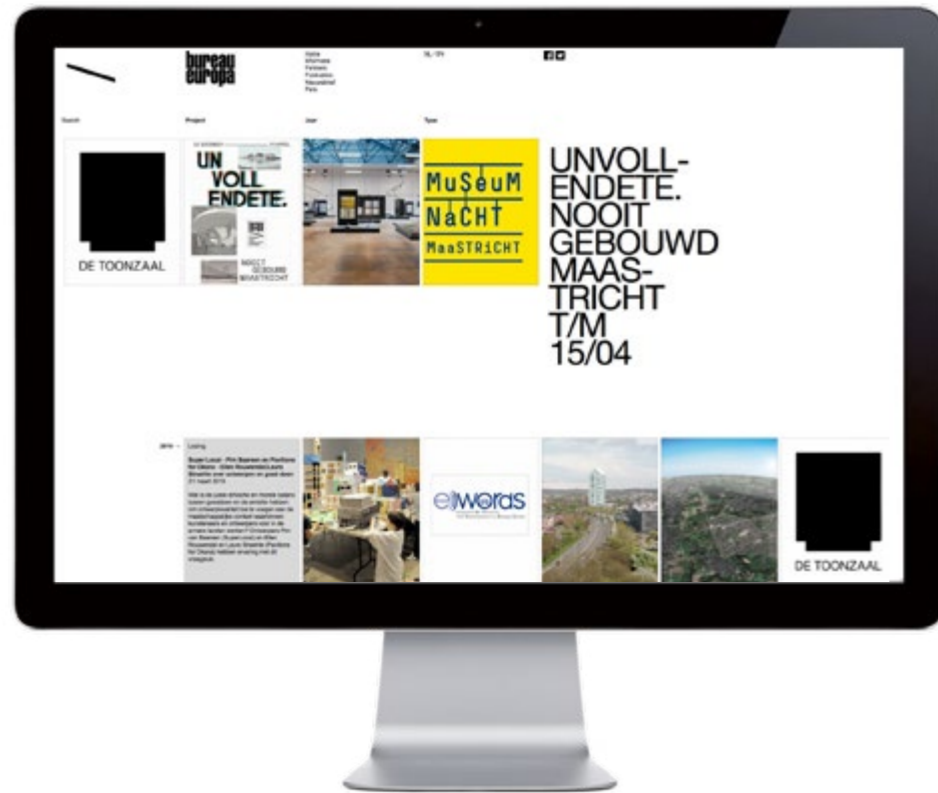
14 september

De afgelopen jaren zijn in Zuid-Limburg veel projecten op het gebied van stedelijke/regionale transformatie gerealiseerd. Om de economie te stimuleren is er een heel scala van initiatieven van de grond gekomen. De Provincie en Parkstad Limburg organiseerden een Festival van de Toekomst op diverse locaties in Heerlen. Bureau Europa leverde een inhoudelijke bijdrage aan het cluster Stedelijke transformatie.

Moderator: Saskia van Stein

Aantal bezoekers: 400

Communicatie

In 2017 heeft Bureau Europa, platform voor architectuur en design het publieke programma zo uitvoerig als mogelijk gecommuniceerd aan het publiek. Hierbij werden zeer diverse middelen ingezet: van advertenties in dagbladen, banners op online architectuur- en design-platforms tot flyers in de Maastrichtse binnenstad, social media en free publicity. Bij elke uiting werd zo veel mogelijk rekening gehouden met de boodschap en de doelgroep, alsmede het maatschappelijke draagvlak, in sommige gevallen zijn docenten van academies persoonlijk benaderd om hun studenten te informeren. We zijn uiterst kritisch met de beschikbare middelen omgegaan! Hebben meer gebruik gemaakt van free publicity (actiever op Social Media) en zijn gestart met het maken van flyers die in de Maastrichtse binnenstad worden gedistribueerd.

Naast gerichte advertenties rondom de opening van een nieuwe tentoonstelling is er in 2017 vaker voor gekozen om ook lezingen via advertenties te promoten, rekening houdend met de voor die lezing relevante doelgroep, zoals architecten, vormgevers, studenten, stadsontwikkelaars, etc. Het effect is merkbaar in de publieksomvang.

Ook in 2017 heeft deelname aan de Museumnacht Maastricht een goede stimulans gegeven aan onze naamsbekendheid: door de gezamenlijke communicatiestrategie van de deelnemende culturele instellingen werd veel pers bereikt en kon Bureau Europa op een groot aantal belangstellenden rekenen. Ook het Parcours en de Dag van de Architectuur hebben op het vlak van naamsbekendheid veel mogen betekenen.

Het streven in 2017 de bestaande vergaderruimte met gesloten ramen te openen als onafhankelijk podium voor kunstenaars—in 2018 gerealiseerd als quasi-dependance onder de naam De Toonzaal, door Thomas Hütten en Lyanne Polderman—draagt tevens bij aan de zichtbaarheid van Bureau Europa. Hoewel De Toonzaal een eigen communicatie hanteert, werken beide instellingen vanzelfsprekend nauw samen.

De ruimte waar voorheen werd vergaderd en de boekhouding/administratie werd opgeslagen is omgebouwd tot podium. Letterlijk want er is verhoging gebouwd, zodat passanten goed kunnen zien wat wordt gepresenteerd. De geopende ramen aan de façade wekken veel interesse en ook op de communicatie rondom De Toonzaal wordt er positief gereageerd.

Website

De website blijft belangrijk om het publiek te informeren over lopende en aanstaande tentoonstellingen, lezingen, workshops en andere gebeurtenissen. De website biedt een compleet overzicht van alle door Bureau Europa georganiseerde tentoonstellingen, lezingen en workshops (vanaf 2006) en functioneert hierdoor als een publiek toegankelijk digitaal archief. Ook de grafische middelen die voor een tentoonstelling worden ontworpen, relevante tekstbestanden (als pdf), documentaires, video's en foto's, worden op de website getoond. Met name foto's van de tentoonstellingen, openingen en debatten worden goed bekeken.

Nieuwsbrief en save-the-dates

Ook in 2017 werd elke eerste dinsdag van de maand een digitale nieuwsbrief verzonden aan een (internationaal) adressenbestand van ruim 5000 personen. De nieuwsbrief is zowel in het Nederlands als in het Engels. Additioneel, bij belangrijke evenementen, zoals openingen van tentoonstellingen en lezingen door gerenommeerde sprekers, werd aan dezelfde groep abonnees een 'save the date' verstuurd.

Uitnodiging

Voorafgaand aan de openingen van een nieuwe tentoonstelling werden vaste bezoekers, relaties en relaties van de curatoren uitgenodigd met een digitale uitnodiging. Deze uitnodiging werd opgemaakt door de vormgever die ook verantwoordelijk was voor de grafische identiteit van de betreffende tentoonstelling. Ook is ervoor gekozen een aantal uitnodigingen te drukken en als flyers over de binnenstad te verspreiden. Van de aankondigingen van tentoonstellingsopeningen zijn ook facebook-events gemaakt, die als toegevoegde, meer informele uitnodiging dienst hebben kunnen doen.

In aanvulling werden dergelijke uitnodigingen ook verstuurd aan specifiek voor deze opening geselecteerde geïnteresseerden: mensen uit het vak- of onderzoeksgebied van de tentoonstellingen zelf, die vervolgens met toestemming in het groeiende adressenbestand opgenomen werden.

Social Media

Het gebruik van social media is in 2017 bij Bureau Europa wederom toegenomen. Enerzijds omdat het eenvoudig is om de doelgroep een paar maal per week te informeren over de activiteiten van Bureau Europa, anderzijds omdat met de inzet van geringe financiële middelen op gerichte wijze de doelgroep kan worden vergroot. Dit geldt zowel voor Facebook als voor Instagram, dat in 2017 actiever door Bureau Europa is gebruikt, waardoor het aantal volgers is verdrievoudigd. Instagram wordt met name ingezet om de jongere doelgroep, die steeds minder actief is op Facebook, te kunnen bereiken. Iets dat steeds beter lukt!

Het gebruik van afbeeldingen en op Instagram ook bewegende beelden in de vorm van gifjes, werkt hierbij het best. Er wordt ingezet op kortere berichtjes die vooral door de afbeeldingen worden geleid. Het streven is hierbij een zo klaar mogelijke taal te gebruiken. Tevens wordt voor elke activiteit nu een event aangemaakt op Facebook: een speciale pagina waarmee wij een voor de lezing interessante en geselecteerde doelgroep specifiek kunnen informeren en waarop mensen hun komst ook kunnen bekendmaken.

Advertenties

Afhankelijk van de doelgroep werd er in 2017 gericht geadverteerd in lokale, Euregionale media of (internationale) vakbladen en online media zoals Week In Week Uit Maastricht, Dagblad de Limburger, Chapeau Magazine, ArchiNed, Metropolis M en Very Contemporary. Ook werd er geadverteerd via Maastricht Marketing en een aantal organisaties die een online culturele agenda beheren.

Posters en flyers

In 2017 is er vaker voor gekozen om met posters en flyers tentoonstellingen en lezingen te promoten. Niet alleen worden er meer posters opgehangen en flyers neergelegd

in de Maastrichtse binnenstad, maar ook bij een aantal academies van Hogeschool Zuyd, Universiteit Maastricht, Jan van Eyck Academie, RWTH Aachen, Design Academy, TU Delft verzamelwerkgebouwen, culturele instellingen, werden posters opgehangen en flyers gedistribueerd. Wanneer het een lezing betrof over de ontwikkelingen in het Sphinxkwartier werd van deur-tot-deur geflyerd.

Free publicity

Veel tentoonstellingen, activiteiten en evenementen van Bureau Europa genereren free publicity, zoals kranten en tijdschriftenartikelen, interviews/films in Euregionale televisie- en radioprogramma's, en vermelding op thematische websites en Facebookpagina's van andere culturele instituten en onderwijsinstellingen. Per activiteit bereikte Bureau Europa ca. 1,5 miljoen personen in de Euregio, Nederland en het buitenland. Opvallend is dat een onderwerp wat lokaal verankerd is, zoals Unvollendete voor veel free publicity (zowel van on- als offline media) krijgt.

Doelstelling, bestuur en Raad van Toezicht

Als presentatieplatform en netwerkorganisatie presenteert Bureau Europa tentoonstellingen, lezingen, workshops, rondleidingen door de stad en andere discursieve activiteiten op het gebied van architectuur, stedenbouw en vormgeving. Vanuit een maatschappelijk perspectief wil Bureau Europa kennisproductie en talentontwikkeling bevorderen binnen het culturele domein. Deze doelstellingen krijgen vorm in culturele projecten binnen het instituut en in de openbare ruimte. Bureau Europa richt zich primair op de gedeelde sociale agenda van Europa en de Euregio Maas-Rijn.

De onderwerpen die we aanpakken, omvatten onder meer de structuur van informatie, het interieur en de stad, voedselproductie, veiligheid en distributie, de toekomst van werk, de geschiedenis en migratie van ambachten (in relatie tot schaarste en technologische acceleratie), en nieuwe economieën en oude grenzen, steeds gezien vanuit architectuur en design. Met haar programma ambieert Bureau Europa de analyse van de ontworpen omgeving te activeren en uit te breiden door middel van samenwerkingsverbanden en projecten die nieuwe verhalen vertellen over onze steden en omgeving.

Bestuur:

S. van Stein, algemeen directeur

Raad van Toezicht:

- Prof. dr. P.M.J.E. Tummers (voorzitter), emeritus-hoogleraar en voormalig Decaan Faculteit der Cultuurwetenschappen, Universiteit Maastricht.
- Prof. Ir. F. Humblé, architect/stedenbouwkundige HumbléMartens en hoogleraar aan de RWTH Aken.
- C.J.N.M. Jacobs, voormalig wethouder Financiën, Economie en Cultuur van de Gemeente Maastricht;
- Dr. V. van Saaze, universitair docent Literature & Art aan Faculty of Arts and Social Sciences, Universiteit Maastricht.

De navolging van de Cultural Governance Code vindt plaats onder leiding van bestuurder/directeur in nauwe samenwerking en overeenstemming met de bovengenoemde Raad van Toezicht:

- een bewuste omgang met de governance code;
- een weloverwogen keuze voor het besturingsmodel;
- duidelijke verdeling van taken en bevoegdheden tussen uitvoering, bestuur en toezicht;
- duidelijkheid over het besturingsmodel en de daarbij behorende verantwoordelijkheden;
- Integer en transparant handelen, met oog voor de belangen van alle betrokken/ stakeholders;
- onafhankelijkheid van het toezicht en het vermijden van belangenverstrengeling;
- het waarborgen van deskundigheid in bestuur;
- het waarborgen van deskundigheid en diversiteit in de samenstelling van de raad van toezicht;
- effectief bestuur en toezicht, waarover verantwoording wordt afgelegd;
- een goed georganiseerde, onafhankelijke financiële controle;
- effectiviteit in het realiseren van missie, doelstellingen en efficiënte besteding van (publieke) middelen;
- publieke verantwoording door de organisatie.

Relevante nevenfuncties van directeur Saskia van Stein

- Bestuurslid dansgezelschap GOTRA/ Joost Vrouwenraets
- Bestuurslid TAAT (Theater as Architecture, Architecture as Theater)
- Bestuurslid Stad.Academie Maastricht
- Advies Commissie subsidies Stroom, Den Haag
- Jurylid Princes Margriet Cultuurprijs, European Cultural Foundation
- Juryvoorzitter van de Dutch Design Award (category Youth) en deelnemende aan de overall internationale jury Dutch Design Award.
- Deelnemend aan de adviescommissie creatieve industrie voor de Raad voor Cultuur.

Colofon

Bureau Europa

Saskia van Stein
Remco Beckers
Joyce Larue

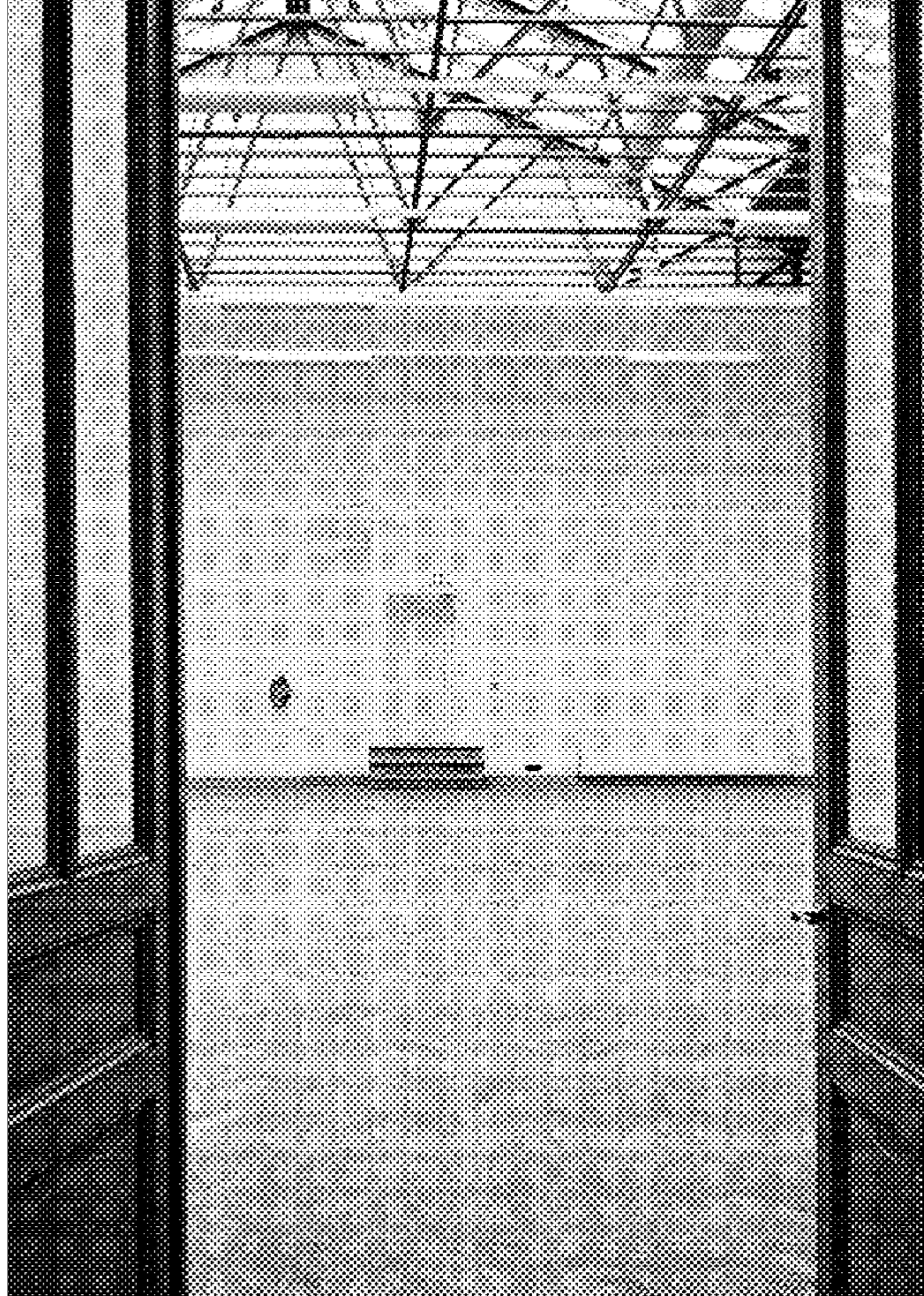
Fotografie

Johannes Schwartz
Moniek Wegdam
Saskia van Stein
Gerjan Streng
Museumnacht Maastricht/Brian Megens
Werner Mantz Lab/Romy Finke
Jonathan Vos

Grafisch Ontwerp

Studio Noto, Maastricht

foto rechts: Johannes Schwartz

**bureau
europa**

**Platform
voor
architectuur
& design**